«Ходи до нас», «Розкажи нам», «Ми говоримо про..., а ти як гадаєш?»), вступу до розмови («Про що ви розмовляєте? Можна приєднатися до вас?», «Хочете, я розповім, що я знаю про...?») тощо.

До методів формування мовленнєвої компетентності відносимо навчання дітей складати розповіді, діалоги; словесні дидактичні ігри; моделювання ситуацій спілкування; завдання на розв'язання комунікативно-мовленнєвих задач у навчальному й повсякденному спілкуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах / підручник; за ред. А. М. Богуш. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.

2. Богуш А. М., Луцан Н. Г. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 256 с.

3. Валеса І. А. Проблеми розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Житомирського державного університету*. 2009. № 44. С. 12–15.

4. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. дім «Шкіл. світ». 2006. 119 с.

5. Крутій К. Л. Навчання дітей української мови: теорія і практика. Запоріжжя : «ЛІПС» ЛТД, 2000. 156 с.

Демидова Ю.О.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної освіти,
Маріупольський державний університет

ЕМОЦІЙНА СФЕРА ДОШКІЛЬНИКА: ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ВПЛИВУ

Емоційна сфера - це одна з найважливіших сфер особистості дитини. Вона включає в себе весь спектр почуттів, переживань, емоцій, які виникають у дитини в процесі її життєдіяльності. Емоційна сфера відіграє важливу роль у розвитку дитини, її пізнанні навколишнього світу, спілкуванні з іншими людьми, становленні її особистості [1].

Психологи (Терещенко Л.А., Карабаєва І.І.) наголошують, що емоції дитини не можна оцінювати. Вони є її природним станом. Позитивні емоції дають дитині відчуття безпеки та надійності, а також допомагають їй налагодити контакти з іншими людьми.

Вивчення емоцій дошкільнят в українській психології пов'язана з іменами таких вчених, як І.О. Сікорський, М.Я. Грот, М.М. Ланге, В.В. Зеньківський.

Дослідники розвитку дитини І.О. Сікорський, В.В. Зеньківський та Л.С. Виготський відзначають, що емоції відіграють важливу роль у житті дитини. Вони виникають у ранньому віці і розвиваються в процесі взаємодії дитини з навколишнім світом.

І.О. Сікорський стверджував, що емоції є найважливішим аспектом психічного життя дитини. Він вважав, що емоції допомагають дитині зрозуміти себе і навколишній світ, а також регулювати свою поведінку.

В.В. Зеньківський розглядав емоції як природну основу поведінки дитини. Він вважав, що емоції визначають безпосередність, грацію і свободу дитячих дій.

Л.С. Виготський підкреслював, що емоції не тільки відображають внутрішній стан дитини, але й є засобом її взаємодії з іншими людьми. Він вважав, що емоції можуть сприяти розвитку творчих здібностей дитини.

Г.А. Вартанян і Є.С. Петров відзначають, що в дошкільному віці відбувається значний розвиток емоцій дитини. Це пов'язано з появою нових інтересів і потреб, а також з встановленням ієрархії мотивів [5].

У дошкільному віці відбувається інтенсивний розвиток емоційної сфери дитини. У цей період дитина починає розуміти і розрізняти різні емоції, як свої власні, так і емоції інших людей. Вона також починає контролювати свої емоції, виявляти їх у відповідному контексті.

У зв’язку з цим завдання педагога полягає в тому, щоб допомогти дитині сформувати здорову емоційну сферу. Це завдання є актуальним з таких причин, що, по-перше, дошкільний вік є сензитивним періодом для розвитку емоційної сфери дитини, тобто у цей період дитина найбільш чутлива до впливу навколишнього середовища, у тому числі і до педагогічного впливу. По-друге, формування здорової емоційної сфери є важливою умовою успішного розвитку дитини. Дитина з розвиненою емоційною сферою краще адаптується до навколишнього світу, краще спілкується з іншими людьми, успішніше навчається.

Для того, щоб допомогти дитині сформувати здорову емоційну сферу, педагог повинен створити в групі атмосферу доброзичливості, підтримки та розуміння; надавати дитині можливість висловлювати свої емоції в соціально прийнятній формі та заохочувати дитину до співпереживання та розуміння емоцій інших людей.

Для цього педагог може використовувати різні методи і прийоми для формування емоційної сфери дошкільника. Наприклад, розмови з дитиною про її емоції допомагають їй розуміти і розрізняти різні емоції. Коли дитина розповідає про свої емоції, вихователь може допомогти їй зрозуміти, що вона відчуває, і назвати її емоцію. Це допомагає їй навчитися розпізнавати свої емоції і розуміти, чому вона відчуває те, що відчуває.

В розмові дитина вчиться контролювати свої емоції, тобто висловлюючи свої емоції дорослому, вона не відчуває необхідності тримати їх в собі. Це допомагає їй контролювати свої емоції і не виявляти їх у деструктивній формі.

Вихователь може допомогти дитині навчитися висловлювати свої емоції в соціально прийнятній формі. Наприклад, якщо дитина відчуває гнів, дорослий може допомогти їй знайти здоровий спосіб висловити цей гнів, наприклад, побігти, погратися в м’яч або намалювати картину.

Як зазначають педагоги, розмови про емоції - це важливий інструмент, який може допомогти дитині розвинути здорову емоційну сферу, тому під час неї необхідно створювати атмосферу довіри і підтримки, вислухати її уважно, не оцінювати емоції дитини та заохочувати її до саморозкриття [3].

Метод читання дитині книги, в яких описуються різні емоції дуже важливий, оскільки читання книг допомагає дитині навчатися називати свої емоції (назвавши емоцію дитині легше її зрозуміти і впоратися з нею), розвивати емпатію та навчатися регулювати свої емоції.

Граючи з дитиною в ігри, в яких вона може висловлювати свої емоції педагог допомагає їй розвинути здорову емоційну сферу, а заохочуючи її до співпереживання – розуміти, що ця емоція може відчуватися зсередини.

Розвиток емоцій дитини є ключовим фактором для її становлення як люблячої, розуміючої і надійної людини. Це твердження підкреслює важливість розвитку емоцій дитини для її загального розвитку. Коли дитина має здорову емоційну сферу, вона краще розуміє себе і інших людей, а також здатна будувати міцні та здорові стосунки.

Для вирішення цього завдання, по-перше дорослі повинні навчитися розуміти, що відчуває дитина, тобто розвивати власну емоційність, щоб помічати відтінки емоцій своєї дитини. По-друге, визнавати значимість почуттів дитини («зараз тобі боляче...і ще якийсь час буде так, але потім почне проходити»). На найголовніше, на наш погляд, необхідно допомогти дитині самостійно знайти вихід із ситуації, що склалася («і що ти пропонуєш зробити в такій ситуації») [2].

Таким чином, у дошкільному віці відбувається значний розвиток емоцій дитини. Дитина освоює соціальні форми вираження емоцій, формує почуття обов'язку, збагачує зміст емоцій, усвідомлює їх і вчиться керувати ними. Емоції стають внутрішніми мотиваторами і регуляторами вчинків дитини, вони є показником її психічного і фізичного самопочуття. Порушення емоційного благополуччя дитини може призвести до емоційних розладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні URL: http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/basic1/ (дата звернення: 15.12.2023)

2. Демидова Ю. Емоційне сприйняття світу дітьми дошкільного віку в контексті ключових понять. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Київ: Інститут проблем виховання НАПН України. Вип. 27. Кн. 1. 2023. С. 140-152. DOI: https://doi.org/10.32405/2308-3778-2023-27-1-140-152

3. Кононко О. Найголовніше «погода» вдома, або як сформувати емоційну сприйнятливість і чутливість. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2017. №5. С. 32–40

4. Кучеренко Ж. Емоційний інтелект дошкільників: шляхи розвитку. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. №7. С. 54–60.

5. Терещенко Л.А., Карабаєва І.І. Психологічні особливості емоційної сфери дітей дошкільного віку Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ, Том 10. Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. Випуск 33. 2019. С. 214 – 234.